

פרשת מקץ התשע"ה

איתא במדרש רבה, פרשת מקץ. "ויכר יוסף את אחיו, והם לא הכירוהו. ר' לוי, ורבנן. (ר' לוי מסביר זאת אחרת, וחכמים אחרת) ר' לוי אמר, בשעה שנפלו בידו ויכר יוסף את אחיו. בשעה שנפל בידן והם לא הכירוהו. ורבנן אמרי(חכמים אומרים), הוא שהניחן בחתימת זקן."

המדרש מדבר, על עניין מה שהתורה הדגישה במפגש יוסף עם אחיו שהוא הכירם והם לא הכירוהו. כי ר' לוי אומר, שהתורה הדגישה פה את עניין היחס של יוסף לאחיו, שהתנהג אליהם כאח, בשעה שהיו תחת ידו וממשלתו. ואילו הם התנהגו אליו כאחרים ולא כאחים, בשעה שהיה תלוי בהם. ויודגש במילה ויכר יוסף את אחיו שראה אותם כאחיו, ואילו הם לא הכירוהו כאח. והמדרש אומר כי בשעה שמכרוהו היה בן שבע עשרה, והיה בוכה ומתחבט לרגליהם. ומתחנן שירחמו עליו, והם לא ריחמו. ומקרא מפורש הוא וַיִּקְחֵהוּ וַיְשַׁלְכֵהוּ אֶתוֹ הַבְּרֶה וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם. וַיֵּשְׁבוּ לְאָכֵל לֶחֶם. שהרי עיקר דין האחים היה, על האכזריות שהתנהגו אליו. הכיצד אחיהם זרוק בבור, והם יושבים לאכול סעודתם?! ואילו הוא, לא יכול לראותם בבית האסורים. וגם כאשר הוא לוקח מאיתם את שמעון, התורה אומרת וַיִּסַּב מֵעֲלֵיהֶם וַיִּבֶן וַיֵּשֶׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח מֵאֵתָם אֶת שְׁמֹעוֹן וַיֵּאָסֶר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם. דהיינו דווקא לעיניהם. וזה אחרי שבוכה ומצטער עליהם, על כל הסבל שהם עוברים.

והנה, יוסף עושה במעשה זה את עניין "ועובר על פשע". כי יש הנהגה של העולם בחינת הכתר, והיא שלש עשרה מידות שבהם הקב"ה מנהיג את העולם. וזהו ייסוד הספר "תומר דבורה" לר' משה קורדובירו. שמונה על פי הפסוקים במיכה "מי אל כְּמוֹךָ. 1. נִשְׂא עֶזְרָה. 2. וְעָבַר עַל פְּשָׁע. 3. לְשֹׂאֲרֵי נַחֲלָתוֹ. 4. לֹא הִחֲזִיק לְעַד אָפוֹ. 5. כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא. 6. יֵשׁוּב יִרְחַמְנוּ. 7. יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֵינוּ. 8. וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל חַטָּאוֹתָם. 9. תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב. 10. חֶסֶד לְאַבְרָהָם. 11. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ. 12.

מימי קדם.13. כי המידה השלישית "ועובר על פשע", היא מה שהקב"ה מעביר את הפשעים מעם ישראל. כי מצד הדין, הנה מי שלכלך הוא זה שאמור לנקות, דהיינו מי שעבר את העבירה עליו לסלק אותה ואת רישומה מהעולם. ואילו הקב"ה אינו עושה כך, אלא מרחם על בניו ומעביר הוא את הפשע. כעניין הפסוק בישעיה **"אם רחץ אֲדָנִי אֶת צֵאת בְּנוֹת צִיּוֹן..."**. וכאן יוסף אוחז במידה זו. כי האוחז במידה זו, הנה הוא ייסודו של עולם. והוא הנקרא בחינת היסוד. וכעין מה שאומר שלמה המלך ע"ה, **"בְּעֹבֵר סוּפָה וְאִין רְשָׁע וְצַדִּיק יְסוּד עוֹלָם"** ומי שיכול להעמיד את העולם, הוא דווקא מי שיכול לסלוח. והוא הוא הנקרא צדיק. כי עניין הסליחה, הנה גבוה עד למאד. והוא קודפ אף לבריאת העולם. כי לא נברא העולם, טרם שנבראה לו עמידתו, והיא התשובה. שהיא התשובה כוללת בתוכה את הסליחה. כעניין מה שהגמ' בפסחים דף נד'. אומרת **"שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן: תורה, ותשובה... תשובה – דכתיב בטרם הרים ילדו וכתיב תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם"**. וכך מציינו בחולין דף פט'. **"ואמר רבא ואיתימא (ואם תאמר) ר' יוחנן: אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן, כתיב הכא ונחנו מה, וכתיב התם תולה ארץ על בלימה. אמר רבי אילעא: אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה, שנאמר תולה ארץ על בלימה. רבי אבהו אמר: מי שמשים עצמו כמי שאינו, שנאמר ומתחת זרועות עולם..."** כי מי שיודע ומבין, שכל מה שקורה בעולם, נמדד ואמת. ואין מי שנוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזים עליו מלמעלה, ואם מכריזין, אז סימן לדבר שהוא אמת. כי הכל נעשה במשפט וצדק. וכדרך כך אמר החכם באדם בקהלת, **"אם עֶשְׂק רָשׁ וְגִזְל מְשַׁפֵּט וְצַדִּיק תִּרְאָה בְּמִדְיָנָה, אֵל תִּתְמָה עַל הַחֶפֶץ. כִּי גִבָּה מֵעַל גִּבָּה שְׁמֵר, וְגִבָּהִים עֲלִיָּהֶם"**. ומי שיודע שכך הוא, הנה כאשר עוברים ימי הרעה, יודע הוא כי בדין ובצדק הוא. ואין לו להלין או לכעוס. וסליחה והנמכת הראש עמו היא ויכוף ראשו ויתבונן במעשיו. והנה על כגון זה אמרו, שעליו מתבסס העולם והוא הנקרא צדיק. בחינת שמצדק עליו את הדין ואינו

מאשים את חברו. ורואה בחברו רק שליח לפרוע ממנו, ועל כן בולם בשעת מריבה.

וכאן, יוסף הוא במעלה גבוהה יותר. כי הוא לוקח לעצמו את הניקיון של אחיו. כי הנה אחיו, וודאי עשו פשע גדול במכרם אותו. ויוסף מכניס אותם לעוד ניסיון, שבה הוא בוחן אותם האם ימכרו את בנימיץ? האם ישאירו אותו במצרים כדרך שעשו לו? ועל כן הוא הנקרא אח להם, כי הוא הוא המכיר בפשעיהם, ורוצה בתקנתם. מה שאין כן הם, בשעה שמכרוהו לא הכירוהו. כי לא עמדו על כוונותיו כאשר הביא את דיבתם רעה אל אביהם. כי הוא חשבה לטובה על מנת שאביהם ייסר אותם וירחיקם מדרכם הרעה, למען יירשו עולם שכולו טוב. ואילו הם חשבו שהוא רוצה להרחיקם מעל אביהם ולנתקם מעם ישראל לגמרי. ולהוציאם מנחלת אבות.

ורבנן (חכמים) אמרי, שהטעם דלא הכירוהו, הוא משום שהוא עזב אותם, הוא לא היה בחתימת זקן והם היו בחתימת זקן. על כן, הם לא הכירוהו. ויש לומר, על פי מה שידוע שהיסוד הוא המקביל לאמת/תפארת, בחינת מה שאמרה תורה **אלה תולדות יעקב (מידת התפארת/אמת)**, **יוסף (מידת היסוד)**. והוא, כי בחינת האמת והתפארת, הוא להעלות דברים לשורשם אל הכתר. והוא כפיית הדינים והמתקתם על ידי האמת. והיות שהוא מודה בדינים הבאים עליו ומתוך זה בא לידי האמונה דהיינו הכתר. כי עניין חתימת זקן הוא מה שהזוהר בספרא דצניעותא פרשת תרומה אומר **"על האי מאן דחזי חלמא דאחיד דקנא דב"נ עלאה בידיה או דאשיט ידיה ליה ינדע דשלים במאריה שנאין תחותיו יכנעון"** (תרגום מי שרואה בחלמו שאוחז בזקן בר נש עליון בידו {כתר} או שהושיט ידו לו, יידע ששלום לו באדונו ושונאיו תחתיו ייכנעו). ועל זה כתב הרב המגיד ר' דב תלמיד הבעש"ט בתורת המגיד בפרשת בהר שהיא נקראת תיקון השביעי משלש עשרה תיקוני הזקן (ישוב ירחמנו) שהוא אמת היינו המקביל ליסוד ובו תלויים כל שבעה תיקונים עילאים ומידה זו נקראת אנפאה דמלכא נהירין (פניו של המלך מאירות) כי כאשר פניו של

המלך מאירות והוא שמח וטוב לב אזי הרחמים גוברים, וגם אם מישהו בא בשעת השמחה, ואפילו נתחייב מיתה למלך, מפני גודל השמחה שיש, אינן נכנסים הדינים.

ועל כן, יוסף הצדיק שהוא היה בחינת תיקון הזקן הנזכר הנ"ל. דווקא הוא זכה לתיקון, כי נתמלא רחמים על אחיו, ולא נקם ולא נטר להם איבה ושנאה. ולהיפך, עוד רצה בתיקונם על מנת שלא יתביישו לפני אביהם שבשמיים. ולכן, הוא זה הנקרא יסוד, בחינת צדיק יסוד עולם. כי בוודאי תלה ארץ על בלימה, במשך עשרים ושתים שנה ביושבו בבית האסורים בארץ זרה ונכרייה, ובהיותו תחת אדונים קשים, הלוא מחשבותיו עלו על לבבו, לאמר. מדוע ולמה עשו לי אחי זאת. וכל פעם, דחה מחשבות רעות אלו ולימד עליהם זכות. ולא ראה בהם רע, כי אם שליחים של הבורא. והנה, כאשר נפלו לידו לא גמל להם כמעשיהם. אלא אחז במידת הבורא. וזהו מעשה הצדיקים האמתיים. כי על כגון זה, אומרת הפסיקתא (לקח טוב) פרשת תולדות. "ויאמר עשו בלב. הרשעים ברשות לבם, כגון אמר נבל בלבו וכאלה הרבה, אבל הצדיקים אל לבם, דומים לבוראם, ויאמר ה' אל לבו" כי שורש היצר הרע הנמוך והגשמי, הוא יונק מהמלאך הקדוש היינו בחינת הגבורות והדינים. ועיקר עבודתם של הצדיקים הוא במיתוק הדינים. ולכן, הצדיקים בא להם היצר בחינת הלב, בחינת עצת הלב. והם מושלים בו. וכמו בחינת הדין הבאה לפני הקב"ה, והיא נקראת בחינת הלב. אך לא שהיא המחליטה כי היא רק מסורה בידיו של ה'.

וכן, יוסף כמה וכמה פעמים עלו רעיונותיו על משכבו, לאחוז במידת הדין, ובחר בטוב וברחמים.

ייתן לנו ה' את בחינת היסוד והרחמים לאהבה איש את אחיו ולעבדו יתברך בלבב שלם לאמר לאסורים צאו לאשר בַּחֲשֵׁךְ הַגָּלוּ, להוציא ממסגר אסיריו ולתת להם גאולת עולם

שבת שלום

יוסף בן דוד